

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖLLE

**OSUUSKUNTA MAITOKOLMIO
OSUUSKUNTA MAITOMAA
OSUUSKUNTA SATAMAITO**

LAUSUNTO

**HALLITUKSEN ESIITYSLUONNOS EDUSKUNNALLE
ELINTARVIKEMARKKINALAIN MUUTTAMISESTA
(VN/32853/2024)**

12.12.2025

1	Asian tausta.....	4
2	Muutosehdotukset elintarvikelain muuttamista koskevaan hallituksen esitysluonnokseen	5
3	Perustelut muutosehdotuksille	6
3.1	4 c §:n Ostajan tuotemerkin suosimisen kiellon soveltamisen edellytykset.....	6
3.2	Elintarvikemarkkinalakiin ehdotettuun 4 c §:ään liittyvät merkittävät ongelmat	7
3.2.1	Ehdotettu säännös 4 c § on hyvin tulkinnanvarainen	7
3.2.2	Private label -säännöstä koskeva 4 c § syrjisi pienempiä tavarantoimittajia	8
3.3	Ehdotetut muutokset koskien elintarvikemarkkinalain 4 c §:ää.....	10

Maa- ja metsätalousministeriölle

Asia

Osuuskunta Maitokolmion, Osuuskunta Maitomaan ja Osuuskunta Satamaidon lausunto maa- ja metsätalousministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi elintarvikemarkkinalain ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta, dnro VN/32853/2024.

Lausunnon antajat

Osuuskunta Maitokolmio
y-tunnus 0182770-4
Toholampi

Osuuskunta Maitomaa
y-tunnus 0172962-9
Suonenjoki

Osuuskunta Satamaito
y-tunnus 0451103-5
Ulvila

Jäljempänä yhdessä myös "lausunnon antajat"

Lausunnon antajien asiamies ja yhteystiedot

Asianajaja, varatuomari Arttu Mentula
Asianajotoimisto Mentula Oy
Jupperinmetsä 15 a, 02730 Espoo
Puh. 050 525 5435
Sähköpostiosoite arttu.mentula@mentulalaw.fi

1 Asian tausta

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi elintarvikemarkkinalain ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta.

Vastaukset ko. luonnoksesta on toimitettava maa- ja metsätalousministeriölle viimeistään 12.12.2025 mennessä.

Esityksellä toteutetaan osaltaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitetta alkutuottajan aseman ja koko elintarvikeketjun tasapainon kehittymisestä nykyistä oikeudenmukaisempaan suuntaan Maatalouden tulos- ja kehitysnäkymien parlamentaarisen arviointiryhmän loppuraportissa kuvatulla tavalla.

Esityksen tavoitteena on edistää elintarvikemarkkinalain toimivuutta *parantamalla heikkomman osapuolen suojaa elintarvikemarkkinalla sekä erityisesti maataloustuotteita ja elintarvikkeita myyvän tavarantoimittajan asemaa sopimuskumppanina*.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi eduskunnalle elintarvikemarkkinalain muuttamiseksi on mm. ehdotettu, että ko. lakiin lisättäisiin ostajan oman tuotemerkin suosimisen kieltö, jota koskeva säännösehdotus on lain 4 c §:n *Ostajan tuotemerkin suosimisen kieltö*. Kyseiseen säännösehdotukseen liittyy kuitenkin merkittäviä ongelmia ja se päinvastoin heikentäisi heikkomman osapuolen suojaa elintarvikemarkkinalla ja elintarvikkeita myyvän pienemmän tavarantoimittajan asemaa sopimuskumppanina, toisin kuin mikä on ollut esityksen tavoitteena.

Lausunnon antajat toimivat meijerimarkkinoilla myyden erityisesti nestemaitotuotteita ja muita meijerituotteita (esimerkiksi jogurtituotteita) erityisesti isoille kaupparyhmittymille.¹ Osuuskunta Maitokolmio, Osuuskunta Maitomaa ja Osuuskunta Satamaito ovat merkittäviä toimijoita markkinoilla ja osaltaan varmistavat toimivan kilpailun toteutumista meijerimarkkinoilla.

Ehdotettu elintarvikemarkkinalain 4 c § koskien private label -tuotteiden suosimisen kieltoa johtaisi siihen, ettei ehdotettu säännös lähes kaikissa tapauksissa koskisi lainkaan näiden meijeriyhtiöiden keskeistä kilpailijaa Arlaa², johon ko. säännöstä ei pääsääntöisesti sovellettaisi lainkaan. Tämä johtaisi siihen, että Arlaa pienempien kilpailijoiden asema heikkenisi merkittävästi asioitaessa isojen päivittäistavara-kaupan kauppaketjujen, kuten esimerkiksi K-ryhmän ja S-ryhmän, ja muiden ostajien kanssa, koska kyseinen säännös ei soveltuisi Arlan toimintaan.

Sen sijaan ehdotettu säännös 4 c § soveltuisi Arlan pienempiin kilpailijoihin, kuten lausunnon antajiin ja muihin pienmeijereihin, mikä heikentäisi pienmeijereiden kykyä kilpailla markkinoilla private label ja muissa tuotteissa.

2 Muutosehdotukset elintarvikelain muuttamista koskevaan hallituksen esitysluonnokseen

Lausunnon antajat ehdottavat elintarvikemarkkinalakiin ehdotetun 4 c §:n *Ostajan tuotemerkien suosimisen kielto* säännöksen osalta seuraavaa:

- (i) ensisijaisesti kyseinen säännösehdotus ja säännös poistetaan elintarvikemarkkinalakia koskevasta hallituksen esityksestä, eikä tällaista 4 c pykälää säädetä;
- (ii) toissijaisesti ehdotettu elintarvikemarkkinalain 4 c §:n säännös muutetaan siten, että tavarantoimittajaa koskeva soveltamisedellytys: *”tavarantoimittaja on liikevaihdoltaan ostajaa pienempi”* poistetaan, jolloin ko. säännöksen soveltamisedellytyksenä olisi pelkästään, että *”ostajan liikevaihto on vähintään 2 miljoonaa euroa ja ainakin toinen niistä on sijoittautunut Euroopan unioniin”*. Myös ko. kohdassa oleva maininta: *”Jos tavarantoimittaja on neuvotteluvoimaltaan ostajaa heikommassa asemassa”* tulisi poistaa. Riittävää olisi, että ko. 4 c §:n alussa olisi vain todettu: *”Ostajan*

¹ Ks. lisää lausunnon antajien liiketoiminnoista <https://www.maitokolmio.fi/tuotteet/>; <https://maitomaa.fi/tuotteet/> ja <https://satamaito.fi/tuotteet/>

² Ks. Arlasta lisää esimerkiksi <https://www.arla.com/company/>

on otettava huomioon tavarantoimittajan ostajalle myymiin: [...] [2] elintarvikkeisiin liittyvät edut ...”

3 Perustelut muutosehdotuksille

3.1 4 c §:n Ostajan tuotemerkin suosimisen kielto soveltamisen edellytykset

Lakiehdotuksessa elintarvikemarkkinalain muuttamiseksi ja sen 1 §:n Soveltamisala toinen momentti on seuraavan sisältöinen:

”Tämän lain 2 a–2 g §:n ja 3 a §:n 3 momentin maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden toimitussopimuksiin ja 3 a §:n 2 ja 3 momentin ja 4 a - 4 c §:n maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kauppaa koskeviin sopimuksiin liittyviä säännöksiä sovelletaan, jos tavarantoimittaja on liikevaihdoltaan ostajaa pienempi ja ostajan liikevaihto on vähintään 2 miljoonaa euroa ja ainakin toinen niistä on sijoittautunut Euroopan unioniin. Kyseisiä lainkohtia liikevaihtoa koskevaa vaatimusta lukuun ottamatta sovelletaan myös, kun ostaja on Euroopan unionin alueen viranomainen.”

Edelleen lakiehdotuksessa koskien uutta säännöstä 4 c § Ostajan tuotemerkin suosimisen kielto on todettu seuraavaa:

”4 c §

Ostajan tuotemerkin suosimisen kielto

Jos tavarantoimittaja on neuvotteluvoimaltaan ostajaa heikommassa asemassa, ostajan on otettava huomioon tavarantoimittajan ostajalle myymiin:

[1] maataloustuotteisiin liittyvät edut, kun nämä tuotteet kilpailevat sellaisten maataloustuotteiden kanssa, jotka ostaja asettaa myytäväksi käyttämällä niiden tunnuksena omaa tuotemerkkiään;

[2] elintarvikkeisiin liittyvät edut, kun nämä elintarvikkeet kilpailevat sellaisten elintarvikkeiden kanssa, jotka ostaja asettaa myytäväksi käyttämällä niiden tunnuksena omaa tuotemerkkiään.

Tavarantoimittajan neuvotteluvoimaa on arvosteltava suhteessa ostajan neuvotteluvoimaan. Tavarantoimittajalla on merkittävän heikko neuvotteluvoima, jos tämä on elinkeinotoiminnan harjoittamisessa erityisen riippuvainen ostajasta. Arvosteltaessa tavarantoimittajan ostajasta riippuvaista asemaa, on otettava huomioon se, kuinka suuren osuuden tavarantoimittajien tuotannosta ostaja ostaa sekä muut seikat.”

Kyseisen lakiehdotuksen osalta koskien 4 c §:n private label -säännöstä on siis asetettu seuraavat kriteerit ko. säännöksen soveltamiseksi:

- (i) tavarantoimittaja on liikevaihdoiltaan ostajaa pienempi;
- (ii) ostajan liikevaihto on vähintään 2 miljoonaa euroa; ja
- (iii) ainakin toinen niistä on sijoittautunut Euroopan unioniin.

Kyseinen lain 1 §:ssä oleva ehdotetun elintarvikemarkkinalain 4 c §:n soveltamisedellytys ”*tavarantoimittaja on liikevaihdoiltaan ostajaa pienempi*” tarkoittaa sitä, ettei kyseistä private label -säännöksen ostajan – tässä esimerkiksi kaupan – tuotemerkin suosimisen kieltoa sovelleta lainkaan silloin, kun tavarantoimittaja on ostajaa suurempi.

3.2 Elintarvikemarkkinalakiin ehdotettuun 4 c §:ään liittyvät merkittävät ongelmat

Ehdotettuun elintarvikemarkkinalain 4 c §:n private label -tuotemerkin suosimisen kieltoon liittyy merkittäviä ongelmia, minkä takia kyseinen säännös pitäisi ensisijaisesti poistaa kokonaan hallituksen esityksestä. Joka tapauksessa kyseistä säännöstä tulisi muuttaa siten, että se kohtelisi eri tavarantoimittajia tasapuolisesti, eikä se mahdollistaisi todella suurien tavarantoimittajien kilpailuasetelman merkittävää parantamista, koska tällaisiin tavarantoimittajiin, kuten esimerkiksi Arla, ei käytännössä sovellettaisi lainkaan ko. säännöstä, vaan se saisi vapaasti käydä kauppaa esimerkiksi suurimpien kauppaketjujen kanssa ilman, että ostajien – tässä kaupan – tulisi lainkaan ottaa huomioon elintarvikemarkkinalain 4 c §:n säännöstä ja siitä seuraavia rajoituksia.

3.2.1 Ehdotettu säännös 4 c § on hyvin tulkinnanvarainen

Ehdotettu elintarvikemarkkinalain 4 c § *Ostajan oman tuotemerkin suosimisen kielto* on hyvin tulkinnanvarainen.

Esimerkiksi hallituksen esitysluonnoksessa on todettu, että kyseinen säännös on tulkinnanvarainen:

- ”Ehdotettava 4 c § olisi 1 momentin osalta jossain määrin tulkinnanvarainen. Elintarvikemarkkinavaltuutettu ei voisi pykälän tulkinnanvaraisuuden vuoksi esittää markkinaoikeudelle seuraamusmaksun määräämistä, jos ostaja menettelee 4 c §:n vastaisesti.” (s. 57)
- ”Kauppa totesi, että olisi tarkkaan määriteltävä, mitä PL-tuotteiden suosiminen on, ennen kuin sitä voidaan säännellä.” (s. 15)

Siten hallituksen esitysluonnoksenkin mukaan on selvää, että kyseinen säännösehdotus koskien elintarvikemarkkinalakiin ehdotettua uutta 4 c säännöstä on hyvin epäselvä. Lain-säättämisen samoin kuin tavarantoimittajien sekä ostajien oikeusturvan kannalta elintarvike-markkinalakiin ei voida tuoda sellaista säännöstä, jonka sisältö on osapuolille samoin kuin hallituksen esitysluonnosta valmistelleille tahoille epäselvä.

Hallituksen esityksessä on todettu ko. pykälän osalta ostajan tuotemerkin suosimisella tarkoitetavan sitä, että ostaja toimii yleisen sopimusoikeudellisen lojaliteettivelvollisuuden vastaisesti eikä ota kohtuullisella tavalla huomioon sen sopimuskumppanina olevan tavarantoimittajan etuja. Ostajan (kaupan) tulee kilpailuasetelmasta huolimatta ottaa sopimuskäytännöissään huomioon myös tällaista kilpailevaa tuotetta myyvän tavarantoimittajan edut esimerkiksi hyllytilan jakamisessa ja tuotteiden esillepanossa. *Sinänsä ko. säännös olisi yleissäännös ja se voisi soveltua mihin tahansa tilanteisiin, joissa tulisi huomioida tavarantoimittajan ostajalle myymiin elintarvikkeisiin liittyvät edut.* Kyseinen säännösehdotus jättää täysin auki sen, mitä esimerkiksi tarkoitetaan elintarvikkeisiin liittyvillä eduilla.

Edellä mainittua elintarvikkeita koskevaa kohtaa 2) sovellettaisiin vain, jos tavarantoimittaja on neuvotteluvoimaltaan ostajaa heikommassa asemassa. Tavarantoimittajan neuvotteluvoimaa arvioitaisiin suhteessa ostajan neuvotteluvoimaan. Huomioon otettaisiin se, kuinka riippuvainen tavarantoimittaja on elinkeinotoimintansa harjoittamisessa ostajasta. Tähän vaikuttaisi se, kuinka suuren osuuden tavarantoimittajan tuotannosta ostaja ostaa sekä muut seikat. Tavarantoimittajan neuvotteluvoimaa arvioitaisiin tietyn yksittäisen tavarantoimittajan ja ostajan välillä. Tämä kohta on myös epäselvä, miten tätä tulisi tulkita.

Edellä mainittuun viitaten elintarvikemarkkinalakiin ei voida tuoda hyvin epäselvää säännöstä, vaan se tulisi poistaa kokonaan lopullisesta hallituksen esityksestä elintarvikemarkkinalain muuttamiseksi. Lisäksi lausunnon antajat korostavat sitä, että nyt jo on olemassa riittävät keinot puuttua asiaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimesta kilpailulain perusteella, eikä epäselvää ja tulkinnanvaraista säännöstä vaadita sen rinnalle.

3.2.2 Private label -säännöstä koskeva 4 c § syrjisi pienempiä tavarantoimittajia

Ehdotettu uusi elintarvikemarkkinalain säännös 4 c syrjisi pienempiä tavarantoimittajia, mikä olisi suoraan hallitusohjelman tavoitteiden vastaista. Hallitusohjelmalla on nimenomaan pyritty parantamaan pienempien tavarantoimittajien kilpailukykyä ja mahdollisuuksia toimia

kannattavasti elintarvikemarkkinoilla. Samalla kyseinen säännös suosisi pohjoismaiden suurinta ja Euroopankin tasolla todella suurta meijeriyritystä Arlaa ja antaisi sille merkittävän kilpailuedun Suomen markkinoilla.

Tämä johtuu siitä, ettei kyseinen säännös tulisi jatkossa lainkaan sovellettavaksi Arlaan, koska se olisi elintarvikemarkkinalain 1 §:ssä tarkoitetulla tavalla kaikissa muissa tapauksia – Lidlia lukuun ottamatta – suurempi kuin ostajat, kuten esimerkiksi K-ryhmä ja S-ryhmät ja muut kaupan ostajat. Tällöin ko. 4 c §:n säännöstä ei voitaisi soveltaa. Tämä toisi Arlalle merkittävän kilpailuedun, koska ostajat voisivat vapaasti Arlan kanssa toisin kuin pienempien meijereiden kanssa sopia private label ja muiden tuotteiden hankinnoista sekä mm. hyllytilan jakamisesta ja tuotteiden esillepanosta sekä muista private label -tuotteisiin liittyvistä kysymyksistä.

Arla on esimerkiksi suurempi kuin K-ryhmä, jolloin ko. säännöstä ei voitaisi soveltaa Arlan ja K-ryhmän välisiin kauppasuhteisiin. Arla-konsernin liikevaihto oli vuonna 2024 noin 13,8 miljardia euroa.³ Kesko-konsernin liikevaihto vuonna 2024 oli taas noin 11,9 miljardia euroa.⁴

Vastaavalla tavalla kyseistä 4 c §:n private labelia koskevaa säännöstä ei todennäköisesti voitaisi soveltaa myöskään Arlan ja S-ryhmän välillä. S-ryhmän vähittäismyynti vuonna 2024 oli noin 14,3 miljardia euroa.⁵ Arla on tehnyt yrityskaupan suuren saksalaisen meijerijätin DMK Group:in ostamiseksi. Mikäli kyseinen yrityskauppa toteutuu, niin Arla-konsernin liikevaihto kasvaa jopa noin 19 miljardiin euroon.⁶

Kyseisen säännösehdotuksen epäjohtonmukaisuudesta ja epätasapuolisesta kohtelusta kauppaketjujenkin välillä seuraisi, että Lidl olisi ainoa suuri päivittäistavarakaupan toimija, jonka tulisi soveltaa toiminnassaan elintarvikemarkkinalain 4 c §:n private label -säännöstä suhteessa Arlaan. Lidl on suurempi kuin Arla. Lidl kuuluu Schwarz Group -konserniin, jonka

³ Ks. <https://www.arla.com/company/news-and-press/2025/pressrelease/arla-foods-achieves-strong-financial-performance-in-2024/>

⁴ Ks. esimerkiksi https://www.kesko.fi/490165/globalassets/03-sijoittaja/raporttikeskus/2025/q1/kesko_q4-2024-fi-presentaatio.pdf

⁵ Ks. esimerkiksi <https://s-ryhma.fi/talous-ja-hallinto/keskeiset-luvut>

⁶ Ks. esimerkiksi https://www.arla.com/company/news-and-press/2025/pressrelease/creating-the-future-of-dairy-arla-foods-and-dmk-group-announce-intention-to-merge/?utm_source=chatgpt.com

liikevaihto vuonna 2024 päättyneellä tilikaudella oli noin 175 miljardia euroa. Lidl:n liikevaihto oli taas noin 132 miljardia euroa.⁷

Arla olisi myös suurempi tavarantoimittajana suhteessa lukuisiin muihin ostajiin, jolloin se voisi vapaasti elintarvikemarkkinalain 4 c §:n estämättä sopia kaupan ja muiden ostajien kanssa private label -toimituksista. Samaan aikaan kyseinen säännös rajoittajaisi pienempien meijereiden mahdollisuuksia kilpailla markkinoilla, koska niiden ja kaupan osalta tulisi ottaa huomioon ko. säännös ja siihen liittyvät rajoitteet.

3.3 Ehdotetut muutokset koskien elintarvikemarkkinalain 4 c §:ää

Kuten tämän lausunnon kohdassa 2 on esitetty, ensisijaisesti koko elintarvikemarkkinalain 4 c § tulisi poistaa hallituksen esitysluonnoksesta, eikä tällaista säännöstä tulisi säätää. Kyseinen säännösehdotus on hyvin tulkinnanvarainen ja epäselvä. Lisäksi todetaan, ettei tällaisen hyvin tulkinnanvaraisen säännöksen ottamiselle ole muutoinkaan tarvetta, koska Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi jo nyt kilpailulain (948/2011) perusteella valvoa mm. päivittäistavarakaupan toimintaa koskien private label -tuotteita ja puuttua siihen tarvittaessa.

Toissijaisesti kyseisen säännöksen soveltamista tulisi muuttaa siten, että elintarvikemarkkinalain 1 §:n soveltamisalasta koskien 4 c §:n soveltamista tulisi poistaa edellytys, että *"tavarantoimittaja on liikevaihdoltaan ostajaa pienempi"*. Tällöin kyseinen kohta kohtelisi kaikkia tavarantoimittajia samalla tavalla tasapuolisesti ja kyseistä kohtaa tulisi kaikissa tilanteissa soveltaa myös Arlaan, eikä vain syrjivästi sitä selvästi pienempiin pienmeijereihin.

Säännösehdotuksessa koskien 4 c §:ää on myös todettu: *"Jos tavarantoimittaja on neuvotteluvoimaltaan ostajaa heikommassa asemassa"*. Tämä kohta on myös hyvin tulkinnanvarainen ja vaikea soveltaa käytännössä. Hallituksen esitysluonnoksen mukaan tavarantoimittajan neuvotteluvoimaa arvioitaisiin suhteessa ostajaan ja huomioon otettaisiin se, kuinka riippuvainen tavarantoimittaja on elinkeinotoimintansa harjoittamisessa ostajasta. Tämä kohta tulisi poistaa, jollei koko säännösehdotusta poisteta jo hallituksen esityksestä. Riittävää olisi, että ko. 4 c §:n alussa olisi vain todettu: *"Ostajan on otettava huomioon tavarantoi-*

⁷ Ks. esimerkiksi https://cibuslink.it/en/schwarz-group-grows-with-lidl-20-new-jobs-and-record-investments/?utm_source=chatgpt.com

mittajan ostajalle myymiin: [...] [2) elintarvikkeisiin liittyvät edut ...” Sinänsä käsite ”elintarvikkeisiin liittyvät edut” on myös jo itsessään hyvin tulkinnanvarainen ja vaikea soveltaa käytännössä.

Espoossa 12.12.2025

OSUUSKUNTA MAITOKOLMIO

TOHOLAMPI

OSUUSKUNTA MAITOMAA

SUONENJOKI

OSUUSKUNTA SATAMAITO

ULVILA

Laati:

Arttu Mentula
asianajaja, varatuomari, Espoo